

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	Floor van Donselaar	Datum	18 juni 2025
E-mail	floor.van.donselaar@utrecht.nl	Kenmerk	30570519
Type brief	Afdoeningsbrief	Onderwerp	Overzicht mogelijke opkomst bevorderende maatregelen gemeenteraadsverkiezing
Bijlage(n)	-	Beleidsveld	Burgerzaken

Geachte leden van de raad,

Inleiding

De afgelopen maanden is op verschillende momenten gesproken over het bevorderen van de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart 2026. U ontving hierover op 4 februari informatie tijdens een technische sessie, onder meer over het onderzoek dat de Utrechtse faculteit Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO) in opdracht van het gemeentebestuur heeft uitgevoerd naar aanleiding van de opkomst bij de verkiezingen van 2022. Op 25 maart zijn schriftelijke raadsvragen over dit onderwerp beantwoord. Ook is het thema besproken tijdens de commissievergadering Veiligheid, Bestuur en Financiën van 17 april en de raadsvergadering van 8 mei.

De burgemeester heeft tijdens de vergadering van de commissie VBF een overzicht van de opkomst bevorderende maatregelen toegezegd, inclusief een indicatie van de kosten. U heeft hiervoor een aantal mogelijkheden/onderzoeksrichtingen meegegeven. Uit dit overzicht kunt u keuzes maken of en welke extra opkomst bevorderende maatregelen u wil inzetten en welke keuzes u maakt om dekking te genereren. We wijzen u erop dat maatregelen pas genomen kunnen worden wanneer dekking beschikbaar is.

Sinds de commissievergadering is duidelijk geworden dat op 29 oktober a.s. een extra Tweede Kamer verkiezing plaats zal vinden. Deze verkiezing moet op zeer korte termijn georganiseerd worden. Niettemin zouden wij in staat zijn om een beperkt aantal opkomst bevorderende maatregelen al voor deze verkiezing in te zetten. Voor de meeste (potentiële) maatregelen geldt dat niet. In het overzicht hieronder wordt dit per maatregel aangegeven.

In het overzicht gaan we in op drie hoofdthema's:

1. Communicatie richting kiezers
2. Stemlocaties en toegankelijkheid
3. Zichtbaarheid van verkiezingen onder jongeren (inclusief MBO-studenten)

Per thema wordt aangegeven wat er al gebeurt, wat aanvullend mogelijk is, wat de geschatte extra benodigde kosten hiervoor zijn en welke opties er nog meer onderzocht zijn en waarbij een advies wordt meegegeven.

Thema 1. Communicatie richting kiezers

Om inwoners van Utrecht goed te informeren over de aanstaande verkiezingen en hen te motiveren om te gaan stemmen, wordt een breed scala aan communicatiemiddelen ingezet. Deze communicatie richt zich op het overbrengen van begrijpelijke en toegankelijke informatie over het stemproces, met oog voor verschillende doelgroepen.

Bij elke verkiezing maken we gebruik van de volgende mogelijkheden:
Bij de stempas wordt een bijsluiter meegezonden met uitleg over het stemproces, ondersteund door begeleidend beeldmateriaal.
Online wordt via gemeentelijke kanalen actuele informatie aangeboden over de verkiezing.
Via een <i>outdoorcampagne</i> (posters, abri's en verkiezingsborden) wordt de verkiezing breed onder de aandacht gebracht in het straatbeeld.
Op de website van het Utrecht International Center (UIC) wordt een Engelstalig nieuwsbericht gepubliceerd over de aanstaande verkiezing.
De griffie is bezig met de aanschaf van een digitale stemhulp voor de gemeenteraadsverkiezing op 18 maart. Op de startbijeenkomst gemeenteraadsverkiezingen voor politieke partijen (25 juni 2025) legt de griffie verschillende opties voor een digitale stemhulp voor en maken partijen hierin een keuze.
Inzet van de communicatiemiddelen en de publiekscampagne die door het ministerie van Binnenlandse Zaken in de aanloop naar de verkiezing beschikbaar wordt gesteld.
Een brede wervingscampagne onder inwoners opgezet om mee te werken aan de verkiezingen als vrijwilliger.
Verkiezingsborden; één voorbedrukt, fysiek verkiezingsbord per wijk neerzetten op een strategische plek en ook op de drie locaties met de meeste voetgangers (bijv. het stationsgebied).
<i>First time voters</i> communicatie aan kiezers die voor het eerst mogen stemmen.

Nieuwe/aanvullende mogelijke maatregelen	Extra kosten	Mogelijk bij:	
		TK25	GR26
Uitbreiding van voorbedrukte verkiezingsborden.	1.250 – 1.350 euro per bord	ja	ja
Advies: Het is mogelijk dit uit te voeren met extra budget. Ook moet u een indicatie geven op welke plekken deze borden geplaatst moeten worden.			
Meer zelf te beplakken verkiezingsborden plaatsen.	1.100 – 1.250 euro per bord	nee	nee
Advies: Plaatsen van zelf te beplakken borden wordt niet geadviseerd. Ervaring leert dat hier veel extra werk inzet om de borden 'schoon' te houden en omdat er over elkaar heen wordt geplakt.			
Meertalige communicatie. Dit vraagt een besluit over: - welke talen; - welke middelen.	Per taal en per middel is de inschatting 2.500 euro.	nee	ja
Advies: Het is mogelijk. Het stemproces zelf verloopt wettelijk in het Nederlands. Ook het stembiljet en de kieslijst zijn uitsluitend in het Nederlands beschikbaar. Om deze reden is eerder al gekozen voor communicatie die niet alleen tekstueel, maar ook visueel ondersteund is, zodat kiezers met beperkte taalvaardigheid het proces beter kunnen volgen.			

Inzet van sleutelfiguren bij de gemeenteraadsverkiezing 18 maart 2026. Via het programma 'Samen Stad Maken' is een netwerk van relevante sleutelfiguren in de verschillende wijken in kaart gebracht. Deze personen hebben een netwerk in diverse gemeenschappen en kunnen verkiezingsinformatie doorgeven op een manier die aansluit bij hun achterban. Denk hierbij aan het maken van korte uitlegvideo's of persoonlijke oproepen.	PM	nee	ja
Advies: Laat de verkiezingsorganisatie onderzoeken hoe dit netwerk kan worden ingezet bij de communicatie richting kiezers over de gemeenteraadsverkiezing.			
Later versturen van stempassen. U heeft aandacht gevraagd voor de mogelijkheid om stempassen later te versturen, met als doel het herinneringseffect te versterken en zo mogelijk de opkomst te verhogen. De verzending van stempassen is gebonden aan wettelijke termijnen uit de Kieswet. De wet schrijft voor dat de stempas uiterlijk op de 14e dag vóór de stemming bij de kiezer bezorgd moet zijn	n.v.t.	nee	nee
Advies: Houd vast aan de bestaande werkwijze waarin stempassen ongeveer vier weken voor de verkiezingsdag worden bezorgd. De huidige praktijk biedt voldoende tijd voor kiezers om bij verlies een vervangende stempas aan te vragen, of om een volmacht te regelen. Zowel PostNL als de drukker geven aan dat verzending vier weken voor de verkiezingsdag noodzakelijk is om alle stemgerechtigden tijdig te bereiken, mede vanwege capaciteitsdruk in een krimpende postmarkt.			
Later versturen van stempassen (vervolg). Onderzoeken we of er binnen de huidige werkwijze optimalisaties mogelijk zijn, bijvoorbeeld door: • Communicatie rondom ontvangst van de stempas te verbeteren, zodat kiezers alert zijn op het moment van ontvangst; • Duidelijker te communiceren over vervangende stempassen voor wie de pas verliest; • Digitale herinneringen te versturen via gemeentelijke kanalen vlak na verzending.	• PM • PM • PM	nee	ja

Thema 2. Stemlocaties en toegankelijkheid

Het vinden van geschikte locaties voor stemlokalen is een zorgvuldig en complex proces en dat al in volle gang is voor de gemeenteraadsverkiezing in 2026 en nu ook voor de tussentijdse Tweede Kamerverkiezing in 2025. In de brieven over hoe de vervroegde Tweede Kamerverkiezing (na de zomer) en de gemeenteraadsverkiezing (vierde kwartaal) worden georganiseerd wordt meer toegelicht over de keuzes van de stemlocaties.

Bij elke verkiezing maken we gebruik van de volgende afwegingen:
Spreiding en bereikbaarheid: Het uitgangspunt van de verkiezingsorganisatie is dat elke kiesgerechtigde inwoner binnen 750 meter loopafstand van hun woning moeten kunnen stemmen.
Beschikbaarheid: Er wordt gekeken naar verschillende locaties zoals scholen, buurthuizen en ook commerciële locaties.
Toegankelijkheid: Stemlocaties moeten voldoen aan wettelijke toegankelijkheidseisen. Het Plan van Aanpak naar aanleiding van het Rekenkamer 'Drempels om te stemmen' wordt uitgevoerd.
Inclusiviteit: • Een stemlokaal met gebarentolk volledig ingericht voor en door doven en slechthorenden; • Een stemlokaal voor blinden en slechtzienden (met VIBES-ondersteuning); • De inzet van zogenoemde prokkelduo's, waarbij mensen met een beperking samen met een maatje kunnen helpen op een stembureau.

Nieuwe/aanvullende mogelijke maatregelen	Extra kosten	Mogelijk bij:	
		TK25	GR26
Meer reguliere stemlocaties (bovenop reguliere spreiding).	6.000 euro per stemlocatie	nee	zeer beperkt
Advies: Het vinden van goede stemlocaties is een complex proces wat veel tijd kost en wat met verschillende factoren samenhangt. De burgemeester heeft in de commissievergadering aangegeven dat het voor een goed en betrouwbaar stemproces belangrijk is het bepalen van stembureaus niet te politiseren. Daarnaast moet alle capaciteit nu worden ingezet op het vinden van geschikte stemlocaties voor twee verkiezingen in korte tijd. Link presentatie over het bepalen van stembureaus: Vergaderingen - Technische Sessie - 4 februari 2025 - iBabs			
Inzet van mobiele stemlocatie (bovenop reguliere spreiding en gebied/locatie).	15.000 euro per mobiele stemlocatie	ja	ja
Advies: Mobiele stembureaus worden alleen overwogen wanneer reguliere locaties niet beschikbaar of bereikbaar zijn. Ze zijn nadrukkelijk bedoeld als aanvullende, niet-structurele oplossing.			

Thema 3. Zichtbaarheid van de verkiezingen onder jongeren (inclusief MBO-studenten)

Het vergroten van de betrokkenheid van jongeren bij de verkiezingen is belangrijk voor het versterken van de democratische betrokkenheid op lange termijn. Er wordt breed en op verschillende manieren ingezet op meer zichtbaarheid van verkiezingen onder jongeren

De volgende acties gericht op de doelgroep jongeren en MBO-studenten worden al gebruikt of staan gepland:
Stembureaus op MBO-scholen Er wordt gewerkt aan het inrichten van stembureaus op verschillende scholen, waaronder MBO-scholen. Dit maakt het voor studenten eenvoudiger om hun stem uit te brengen en verhoogt de zichtbaarheid van de verkiezingen op de plekken waar jongeren dagelijks actief zijn.
Betrekken van MBO-studenten bij verkiezingen Door een wervingscampagne gericht op jongeren in de leeftijdscategorie van 18 tot 25 jaar via Instagram-campagnes, posters en flyers en de betrokkenheid van MBO-docenten die in de les uitleg geven over deze mogelijkheid worden MBO-studenten niet alleen aangespoord om te stemmen, maar ook om actief deel te nemen aan het verkiezingsproces.
Verkiezingsambassadeurs en communicatie via jongeren Om jongeren verder te bereiken, wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van gerichte communicatie die hen op een persoonlijke manier aanspreekt. We zoeken hierin ook de samenwerking op met jongerenorganisaties in het MBO, zoals JOB.
Opleidingen en rondleidingen op het Stads kantoor Het Stads kantoor ontvangt regelmatig MBO-klassen voor een rondleiding door de afdeling Publiekszaken en andere relevante afdelingen. Deze bezoeken geven studenten inzicht in het functioneren van de gemeentelijke diensten, waarbij ook het verkiezingsproces wordt toegelicht bedoeld om bewustzijn hierover te vergroten.

Nieuwe/aanvullende mogelijke maatregelen	Extra kosten	Mogelijk bij:	
		TK25	GR26
Meer op doelgroep gerichte first-time voters communicatie.	PM	nee	ja

Nieuwe/aanvullende mogelijke maatregelen	Extra kosten	Mogelijk bij:	
		TK25	GR26
Inhoud: Er is eerder een toezegging gedaan om voor de gemeenteraadsverkiezing in 2026 met een diverse groep jongeren in gesprek te gaan om te onderzoeken hoe de communicatie gericht op <i>first-time voters</i> effectiever kan worden gemaakt. Dit gesprek zal plaatsvinden in de komende maanden en zal meer inzicht geven in de specifieke wensen en behoeften van deze doelgroep. Advies: Op basis gesprek bekijken wat mogelijk is.			
Tijdelijke versterking Democratieprogramma (intern) gemeenteraadsverkiezing 2026	60.000 euro	nee	ja
Inhoud: Het Democratieprogramma speelt een structurele en belangrijke rol in het bevorderen van democratisch bewustzijn onder inwoners. Door middel van educatieve activiteiten voor diverse doelgroepen – primair voor kinderen en jongeren – draagt het programma bij aan het vergroten van kennis over en vertrouwen in de lokale democratie. Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van 2026 kan het Democratieprogramma met extra inzet in het verkiezingsjaar een impuls geven boven op het reguliere programma. Met een eenmalige investering is het (ook) mogelijk om de grote groep MBO-studenten, doorgaans jongeren die voor het eerst mogen stemmen, extra aandacht te geven met gastlessen op scholen. Een gerichte tijdelijke capaciteitsuitbreiding van het Democratieprogramma van september 2025 tot april 2026 biedt de mogelijkheid om meer (jonge) inwoners te bereiken en te vertellen over de specifiek Utrechtse context van de verkiezingen.			
Aanbod gastlessen Kiesmannen over gemeenteraadsverkiezing 2026	1 gastles 900 euro, twee gastlessen 1600 euro en drie 2200 euro.	nee	ja
Inhoud: De Kiesmannen hebben lesaanbod ontwikkeld gericht op jongeren met als doel hen te informeren over wat de aanstaande gemeenteraadsverkiezing inhoudt met als missie meer jongeren te motiveren om te gaan stemmen. Een gastles duurt maximaal 60 minuten en wordt gegeven aan een groep van minimaal 25 en maximaal 50 jongeren. De gastles kan onderdeel zijn van burgerschapsonderwijs. Ze ontzorgen, hebben een breed netwerk van scholen en werken politiek neutraal. Per dag kunnen de Kiesmannen drie gastlessen verzorgen.			
Nachtstembureau en evenement bij de gemeenteraadsverkiezing 2026	Minimaal 50.000 euro	nee	nee
Inhoud: In 2024 is er naar aanleiding van motie 24/438 een pilot geweest met een nachtstembureau vanuit bestaand budget. Zoals u in de evaluatiebrief Europese parlementsverkiezingen heeft kunnen lezen, zijn hier slechts 52 mensen komen stemmen. Het nachtstembureau op deze manier wordt niet voortgezet, omdat het effect hiervan – de stembusgang promoten en nog laagdrempeliger maken – in deze vorm beperkt is. Om een nachtstembureau tot een succes te maken moet deze gekoppeld worden aan een activiteit (een debatavond, een poppodium, een verkiezingsavond) om zo specifieke doelgroepen te benaderen, met name jongeren. Afhankelijk van de gekozen vorm zijn er kosten voor de organisatie ervan zoals organisatiekosten, locatiekosten, vergunningen, veiligheidsmaatregelen, logistiek en beveiliging en extra inzet van vrijwilligers.			
Advies: Stel dit uit of besteed het uit. Door de vervroegde Tweede Kamerverkiezing is er geen capaciteit beschikbaar om dit voor de voor de gemeenteraadsverkiezing in 2026 op te pakken. Indien dit door een extern evenementenkantoor opgepakt kan worden is daar aanvullend budget voor nodig.			
Pilot jongerenstembureau voor en door MBO-studenten in samenwerking Bibliotheek Utrecht.	PM	nee	ja
Inhoud: om de zichtbaarheid van verkiezingen onder MBO-studenten te vergroten, wordt met de Bibliotheek Utrecht verkend of er een jongerenstembureau kan worden ingericht voor en door MBO-studenten. Dit gebeurt op één MBO-instelling en als onderdeel van een educatief programma van de Bibliotheek Utrecht en in samenwerking met het Democratieprogramma. Het faciliteren van deze pilot kan gebeuren vanuit bestaand budget.			

Burgemeester en wethouders

Datum 18 juni 2025
Ons kenmerk 30570519

Nieuwe/aanvullende mogelijke maatregelen	Extra kosten	Mogelijk bij:	
		TK25	GR26
Advies: Deze mogelijkheid wordt op dit moment onderzocht.			

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,